
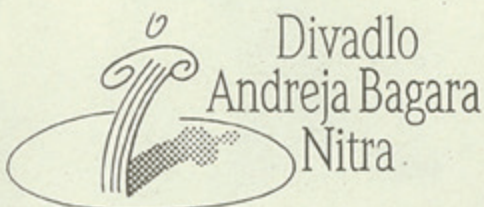

Divadlo Andreja Bagara Nitra

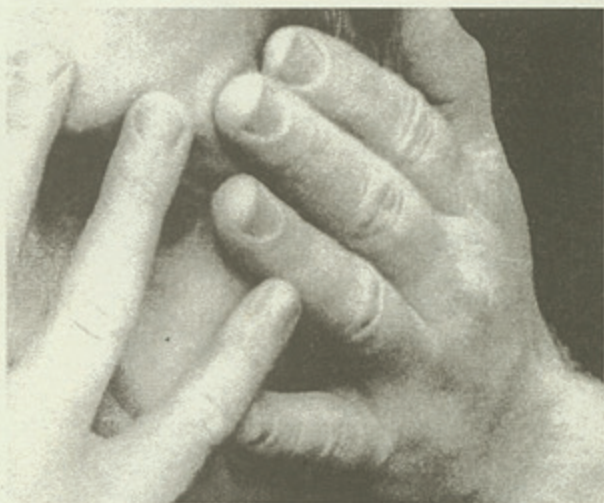
P. KOVÁČIK

KRÁĽ SVÄTÝ PLUK

(HRA O SVÄTOPLUKOVI)

Divadlo
Andreja Bagara
Nitra

PETER KOVÁČIK
KRÁĽ SVÄTÝ PLUK
(HRA O SVÄTOPLUKOVI)

44. sezóna   319. premiéra
Premiéra: 29. 4. 1994

Riaditeľ DAB: František Javorský
Umelecký šéf: Ivan Vojtek

Umelecko-technická prevádzka pod vedením

Ing. Štefana Ondicu

Scénu a kostýmy vyrobili dielne DAB pod vedením

Tibora Feketeho

Dramaturgia:	Ján Sládeček a.h.
Scéna:	Jaroslav Valek a.h.
Kostýmy:	Radka Janáková a.h.
Hudba:	Vítazoslav Kubička a.h.
Asistent réžie:	Vladimír Bartoň
Réžia:	Ján Sládeček a.h.

PLUK

OSOBY A OBSADENIE

Svätý pluk	Ján Kožuch a.h.
Svätava	Eva Hlaváčová
Dobroslava	Jana Valocká
Mojmír II.	Marián Labuda ml.
Gorazd	Jozef Domonkoš
Metod	Andrej Rimko

SVÄTÝ S V Ä T Ý

(HRA O SVÄTOPLUKOVI)

Wiching	Vladimír Bartoň
Ibrahim	Dušan Lenci
Pobočník	Ivan Vojtek
Honorius	Ján Kováčik a.h.
Zajatec	Martin Vitek
Kat, Kardináli, mnísi	Externisti
Predstavenie vedie:	Mária Oravcová
Text sleduje:	Agáta Solčianska

K R Á Ľ

O KRAJINE SLOVANOV

Je to rozľahlé územie s mnohými hustými lesmi. (Slovania) žijú medzi týmito lesmi a nesejú nič iného okrem prosa, nemajú vínnu révu, ale veľmi mnoho medu, z ktorého pripravujú víno a podobné nápoje. Ich nádoby na víno sú vyrobené z dreva a sú tam ľudia, ktorí každoročne naplnia až sto takých nádob. Majú stáda

sviň podobne ako my stáda ovci. Mítvych spaľujú. Ak zomrie u nich človek, jeho žena, ak ho miluje, sama sa zabije. Všetci sú ctitelia ohňa. Majú nástroje so strunami, u muslimov neznáme, a na nich hrajú. Ich zbraňami sú štíty, krátke oštepky a kopije. Cisár (Slovanov) sa nazýva Svätopluk. A potravou cisára je mlieko. Zimu trávajú v chatách a zemľan-kách. Majú mnoho hradov a pevností. Ich

PLUK

KRONIKY

odev je väčšinou z ľanu. Podľa viery považujú za svoju povinnosť slúžiť cisárovi. Majú dve mestá: Wábnit je prvým mestom na východe (krajiny Slovanov) a niektorí (obyvatelia) sa podobajú Rusom. Chr. dáb. (Grad) je veľké mesto a sídlo cisára.

Perzská kronika
- Krajiny sveta 43.

Asi v tú dobu zomrel tiež Svätopluk, kráľ moravských Slovanov, muž medzi svojimi najrozvážnejší a duchom najbystrejší. Jeho kráľovstvo držali jeho synovia nešťastne iba krátky čas, pretože Uhri všetko až od základov spustošili.

Regino z Prümu,
Kronika k. r. 894

SVÄTÝ

O SVÄTOPLUKOVI

Najctihodnejší ten kráľ (Svätopluk) vládol takto štyridsať rokov a štyri (tri) mesiace a splodil synov a dcéry a zomrel s príchodom sedem-násteho dňa, (to znamená) desiateho dňa mesiaca marca.

Kráľovstvo Slovanov
- Kniha chorvatská.

(Dukljanska
kronika, kap. IX)

**BENEDIKTIN-
SKE MENOLOGIUM**
UVÁDZA
K 11. MARCU
894:

V končinách Uhier bol pochovaný svätý Svätopluk, kráľ Moravy.

KRÁĽ

Ostatne však v budúcom roku, čo toto vypočítavame, vojvoda (Svätopluk) znova zobral množstvo ľudí a priviedol do Panónie nepriateľské vojsko, aby - ak niečo ešte zostalo - teraz to ako vlčou tlamou úplne pohltil. V tomto ťažení vládol totiž takým množstvom, že na jednom mieste bolo vidieť jeho vojsko prechádzať od východu až do západu slnka. Keď teda s tak veľkým vojskom po XII

PLUK

dni koristil v Arnulfovom kráľovstve, neskoršie ako chcel, s úspechom sa vrátil, ale potom ešte poslal istú časť svojho vojska cez Dunaj. Keď sa to dopočuli Viliamovi a Engilšalkovi starší synovia Megingor a Papo, vzali so sebou niektorých ľudí z Panónie a nerozvážne vytiahli proti nim.

Aj takto sa zúčastnili bitky, avšak bez úžitku, lebo víťazstvo pripadlo (Slovenom).

K R O N I K Y

Megingor a Papo hľadali potom spásu v úteku a skončili život v rieke, ktorá sa volá Rába, brat grófa Bertolda bol s mnohými inými Slovenmi zajatý.

Nech to pozorujú, posúdia a zrovnávajú zľahčovateľia pravdy a tým radcom v tejto záležitosti alebo zámeru, ktorým sa zapáčil začiatok, nech sa tiež zapáčia aj zlé následky. Pohanili tento mier, s ktorého

SVÄTÝ

zachovaním bola tiež zachovaná Panónia, s jeho porušením bola Panónia od rieky Ráby na východ behom nasledujúcich (dvoch a) pol tretieho roku úplne zničená. Poddaní so ženami boli aj so svojimi deťmi pobití, niektorí z veľmožov zajatí, iní zabíjajú, a iní, čo bolo ešte potupnejšie vrátení s odrezanou rukou, jazykom a prirodzením.

Fuldské anály k r. 884.

O SVÄTOPLUKOVI

K R Á Ľ

Korene záujmu slovenských dramatikov o svätoplukovskú problematiku siahajú do 19. storočia. Na čele tých, ktorí sa ako prví pokúšali s ňou vyrovnáť stojí Jonáš Záborský. Vo dvoch hrách, resp. dvoch verziách jednej hry, *Posledné dni Moravy* a *Posledné dni Veľkej Moravy* pospájal historické deje takmer po vzore veľkého Shakespeara. Žiaľ, tam jeho majstrovstvo skončilo. Plnokrvné

dramatické postavy i "shakespearovské" situácie napísať nevedel. Svojím vnútorným ustrojením bol historikom - dramatikom len, ambíciami. Ani jedna z verzií tejto hry doteraz profesionálne javisko neuzrela.

K dramatikom, ktorí prišli po Záborskom s témou svätoplukovskou bol už osud milosrdnejší. Asi aj preto, že ich hry mali podobu divadelnejšiu,

PLUK

NOVÁ HRA NA STARÚ TĚMU

resp. vznikli v divadelne priaznivejšej situácii. Spomeňme aspoň tých najznámejších. Platí to najmä o Stodolovom *Kráľovi Svätoplukovi*, ktorý v tridsiatych rokoch nastúpil pomerne úspešnú cestu na divadelné javiská a objavuje sa na nich už vyše šesťdesiat rokov.

Na javisko, a to ešte na naše najvýznamnejšie, sa po Stodolovom Svätoplukovi dostala ešte Ferkova

hra *Pravda Svätoplukova* v roku 1985. Kým Stodolovu uviedol Ján Borodáč a kráľa Svätopluka hral Ján Sýkora, Ferkovu režíroval Pavol Haspra a kráľa Svätopluka hral novoangažovaný herec SND Milan Kňažko. Ostatné pokusy so Svätoplukom zostali buď v rukopisoch, alebo, v šťastnejšom prípade sa dožili knižného vydania.

Prvý prípad sa týka dvojdielnej hry známeho rozhlasového

SVÄTÝ

(dramaturgická poznámka)

autora Jána Hudeca *Rex Sclavorum* a druhý Hudecovej a Valovej hry *Kráľ*, ktorú pôvodne pripravovalo nitrianske divadlo, až sa jej nakoniec vzdalo.

Osobitný priestor by bolo možné venovať prozaickej tvorbe s touto témou, ktorá je naozaj rozsiahla, prípadne dramatike rozhlasovej, či televíznej. Pre úplnosť treba dodať, že Svätopluk inšpiroval aj autorov českých

a moravských. Ale to nie je predmetom nášho záujmu.

Kráľ Svätopluk sa trvale dostal do našej kultúry i v hudobnej podobe, v Suchoňovej opere *Svätopluk*.

Nová Kováčikova hra o Svätoplukovi - Svätom plukovi - prichádza do novej situácie, nielen spoločenskej, štátnej, ale i divadelnej. Ak napríklad v minulosti, pri uvedení Ferkovej hry *Pravda Svätopluk-*

KRÁĽ

kova, malo vedenie SND s touto hrou i vo vzťahoch k vrchnosti isté problémy a bolo obviňované z propagácie nacionalizmu či cirkevného tmárstva, čo súdruhovia z ÚV KSS vyriešili tak, že sa o hre nesmeli písať a okrem tuším jednej recenzie nevyšlo o inscenácii ani slovo, dnes, predpokladám, niečo podobného nehrozí. Prítom divácky bola táto inscenácia veľmi dobre navštevovaná

PLUK

a dožila sa pomerne vysokého počtu repríz. Svätoplukovská téma bola v minulosti témou veľmi živou a na základe čitateľského záujmu o knihy s touto témou môžeme povedať, že to platí i pre dnešok. Ostáva si želať, aby sa pre diváka i divadlo stala životodarnou.

Hra Petra Kováčika, ako som vyššie spomenul, prichádza do novej situácie. Nový je i autorov

PETER KOVÁČIK

vstup ako dramatika do oblasti našej "veľkej" histórie. A hneď treba povedať, že sa nepokúsil o jej dramatickú ilustráciu, ale paradoxne, pramene k dejinám starého Slovenska a Slovenov ho inšpirovali k dramatickému zobrazeniu ľudských problémov protagonistov tých čias a tak hľadal hodnotový oblúk k súčasnosti.

Rozporuplná postava Svätopluka i historické situácie, ktoré svojim

SVÄTÝ

zástojom pomáhal utvárať, ponúkajú autorovi pre dramatické stvárnenie veľký výber. Veď, či by nebola hodná pera dramatika situácia so spleťou intríg pred uznaním Svätoplukovej Slovenskej krajiny Rímom v júni (29) v roku 880, čím sa stala samostatnou a nezávislou, ako sa o tom píše v známej bulle pápeža Jána VIII. *Industria tue?* Alebo - keďže si v tomto roku pripomíname 1100. výročie jeho

(HRA O SVÄTOPLUKOVI)

úmrtia - legendami opradená smrť, počnúc rozprávkovými tromi prútmi cez jeho odchod na Zobor, kde sa stal mníchom a pred smrťou sa nechal poznať, až po jeho "nešťastný koniec", ako píše zasa iní kronikári?

Peter Kováčik si pre svojho Svätopluka zvolil inú epizódu z jeho života. Je to jeho úsilie o opätovné potvrdenie samostatnosti novým pápežom Štefanom V. a tiež

KRÁĽ

o úsilie o pápežské pomazanie, t.j. korunovanie za kráľa Slovenov. Táto epizóda však slúži autorovi k otvoreniu vážnych problémov dnešnej súčasnosti i vzdialenej minulosti. Svedčí o tom už i výber a koncepcia dramatických postáv.

Titulná postava Svätý pluk nie je v Kováčikovej koncepcii romantický hrdina, ale nešťastný človek, ktorý žije na jednej strane život úspešné-

ho vojaka - vojvodu,
na druhej sklamaného
manžela i otca,
zaľúbeného milenca
i tvrdého, Istivého
vladára, ktorý v mene
svojich mocenských
túžob je ochotný
zriecť sa i jemu
najmilších ľudí.

Rozporuplnosť
osobností Svätého
pluka, ktorá na nás
vanie z "Kronik" zostal
autor v zásade verný.

Veľmi zaujímavo sú
pre nás komponované
ďalšie známe historické
postavy.

Arcibiskup Metod je
tu vykreslený ako
rigorózný zástanca
kresťanských zásad,
čo v kontexte jednot-
livých dramatických
situácií môže vyznieť
prekvapujúco prikro.
Tiež Gorazd, tento
Metodovnástupca,
podľa prameňov
pochádzajúci

z najvyšších veľmož-
ských kruhov, je
u Kováčika synom
Svätého pluka
a prílohnice Dobrosla-
vy, ktorý k veľkému

PLUK

PETER KOVÁČIK

sklamaniu otca sa
nerozhodne pre meč,
ale službu krížu.
Wiching, táto ďalšia
známa historická
postava, u Kováčika
v tradičnom uchopení,
ale veľmi často
v svojráznej spoloč-
nosti s kupcom
Ibrahímom. Tento pán
je básnickym výtvor-
om autora, aj keď nie
je vylúčené, že
k podobným stretnu-
tiam dôjsť nemohlo.

Totíž rôzne správy
cestovateľov, práve
arabských kupcov,

pohybujúcich
sa v končinách
Slovenskej zeme, ako
krajinu Svätého pluka
nazval mních Nestor
vo svojej *Povesti
vremenných let*,
svedčia o tom, že bola
rišou významnou
nielen z hľadiska
hospodárskeho,
ale najmä vojensko-
mocenského.

Kováčikov Ibrahim je
celou svojou dušou
kupec a pre svoj
obchodný úspech je
ochotný urobiť všetko

SVÄTÝ

(HRA O SVÄTOPLUKOVI)

a prepožičiavať sa na
všetko. Prináša do
tejto prvej Kováčikovej
kráľovskej hry vôňu
ďalekých exotických
krajín. Historici na
základe dostupných
prameňov vytvárajú
konštrukciu, že
Mojmír, ktorý sa po
Svätoplukovej smrti
stal jeho nástupcom
a v ktorého rukách
riša skonala, je synom
Svätožizne. Je síce
pravda, že v dvoch
dochovaných
prameňoch v *Cividal-
skom evanjeliári*
a v *Kronike Salzburg-*

ského bratstva sú
zapísané vedľa seba
mená Svätopluka
a Svätožizne. Autor
na túto konštrukciu
nereflektoval a tak
Mojmírovou matkou
v tejto hre je kňažná
Svätava. Žena, matka,
zápasiaca o kráľovu
lásku s Dobroslavou,
navonok síce víťaziac-
ca, ale s trpkosťou
v srdci. Ku kráľovmu
najbližšiemu okoliu
nevyhnutne patrí jeho
verný ochranca
Pobočník. Je pre kráľa
všetkým - pomocníkom,
informátorom,

KRÁĽ

ošetrovateľom,
utešiteľom, skrátka -
dievča pre ... "kráľa".

Potvrdenie o opätov-
nom uznaní nezávis-
losti Svätoplukovej
Slovenskej krajiny a
potvrdení, že je stále
pod ochranou sv.
Petra i pomazaní za
kresťanského kráľa
západného rítu
prináša so svojim
sprievodom pápežský
vikár Honorius. Tak
nás o tom informuje
Duklianska kronika
a tento fakt inšpiroval

autora k divadelnému
spracovaniu tejto
udalosti. Akým
spôsobom videl autor
účinkovanie rímskeho
posolstva na dvore
Svätopluka ponechá-
me prekvapenému
divákovi.

Dramatický kolorit
tejto hry ešte
dokresľujú epizódne
postavy zajatca, kata,
kardinálov a mníchov.

Už z tohoto stručného
výpočtu je vidieť, že
autor nevytvoril tzv.

PLUK

PETER KOVÁČIK

veľké plátno.
Napísal komornú hru
o dramatických zápa-
soch postáv, ktoré na
našom teritóriu tvorili
našu národnú históriu.
Tisícsté výročie smrti
jedného z jej ústred-
ných protagonistov
ponúka nielen
interesantnú divadelnú
príležitosť, ale tiež
možnosť zamyslieť sa
nad našimi osudmi.

Kráľ Svätopluk, podob-
ne ako jeho nasledov-
níci v iných národných
kostýmoch,

stál pred problémom
nezávislosti, identity
štátnej slobody a
podarilo sa mu ju na
vtedajšiu dobu vyriešiť
impozantne. Vytvoril
Slovenskú ríšu, ktorá
bola nezávislá jak od
Frankov, tak od
Byzancie. Príklad
hodný nasledovania.

SVÄTÝ

Dr. Ján Sládeček

(HRA O SVÄTOPLUKOVI)

KRÁĽ

Vtedy kráľ Svätopluk,
naplnený božou
múdrostou, vykonal
dobré rozhodnutie.

Poslal múdrych
veľmožov ako
vyslancov k ctihodné-
mu a apoštolskému
pápežovi Štefanovi
s naliehavou
žiadosťou, aby mu po
premúdrych mužoch
ráčil poslať staré
privilégiá, ktoré
obsahujú medze
a končiny provincií
a oblastí či krajín.

Keď potom prišli

vyslanci kráľa do Ríma
a povedali pápežovi
Štefanovi kráľove
slová, zaradoval sa
ctihodný pápež veľkou
radosťou, lebo
(pretože) pri tej
príležitosti mohol
poslať premúdrych
mužov, aby kráľa viery
doteraz novej a slabej,
i jeho ľud živili i sýtili
chlebom nebeským
a slovom života.

I poslal teda svojho
vikára menom
Honorius, kňaza -
kardinála svätej

PLUK

K R O N I K Y

Rímskej cirkvi, a tomu
dal právomoc spájať
a rozväzovať, vyhla-
dzovať a rozmetávať,
stavať a pestovať, ako
je zvykom, keď sú
Rímskym stolcom
posielaní vyslanci či
zástupcovia do krajín
sveta.

A s ním (boli poslaní)
iní dvaja kardináli
(či druhý kardinál).

Tiež mu poručil, aby
vzal so sebou (dvoch)
biskupov, ktorí by
národu, doteraz vo
viere novému, svätili

biskupov alebo kostoly
a zasievali každodenné
slovo života do ich
srdc ... Vtedy kráľ
poručil, aby sa
zhromaždili všetci
ľudia jeho krajiny
a kráľovstva ...

Keď sa zhromaždili
všetci, ktorí hovorili
ako latinským, tak
i slovanským jazykom,
konali na rozkaz
apoštolského vikára
Honorius a najkresťan-
skejšieho kráľa
Svätopluka po XII dní
synodu, kde sa

SVÄTÝ

O SVÄTOPLUKOVI

po osem dní rokovalo
o božom zákone,
svätom Písme
a postavení cirkvi.

Ďalšie štyri dni sa
rokovalo o moci kráľa,
o kniežatách
a županoch
a stotníkoch
a o postavení kráľa.

Na tejže synode boli
tiež za pozornosti
všetkého ľudu
prečítané staré
privilégiá, ako latinské
tak grécke poslané
apoštolikom a cisárom,
o rozdelení provincií
a oblastí a krajín, ako
boli zapísané

a usporiadané
predchádzajúcimi
cisármi.

Keď skončil dvanásť
deň, bol kráľ koruno-
vaný (posvätený
a potvrdený) rukou
vikára Honorius,
kardinálov a biskupov
podľa spôsobu
rímskych kráľov
a vznikla veľká radosť
medzi ľuďmi v celom
jeho kráľovstve ...

**Kráľovstvo Slovanov
- Kniha Chorvátská**

**(Dukljanská
kronika), kap. IX.**

KRÁĽ

PETER KOVÁČIK

moj divadelní kry:

Strána pod klujom stromom (Hornáča rapsoódia)

Polkádnicia z Genuštok

Sol' žeme (Nižnýj kraj)

Ruska

izomby nadyby

Kamely

hoši oták

Reo Yelsovorom (Kráč' hój' pluk)

Peter Kováčik

(HRA O SVÄTOPLUKOVI)

Vydalo :	DAB Nitra
Bulletin zostavil :	Dr. Ján Sládeček
Grafická úprava :	Jaroslav Valek
Náklad :	2000 kusov
Tlač :	CHOMA-KRUPA DESIGN-PRINT

DILECTO FILIO SENO
PULCHO GLORIOSO COMITI. -

Indultissime nomen esse volumi
quoniam constantino methodio te
utrenissimo archiepiscopo sic eodem
marchibensi undecim et maximo fidei
suo. ad hunc sedem archiepiscopi pater dicitur.

Namque ponas eadem pater dicitur ut
nunciat eorum et tunc lucifus pater
pater didicimus. ut tunc dicitur

VÄTOPLUKOVI

sinclatantia dicitur populum dei
dicitur. quod eorum sedem archiepiscopi
et nunc pater dicitur habet.

Nam diuina gratia inspirata conati
sunt ad hunc sedem hunc pater dicitur
pater archiepiscopi ordinis pater dicitur
uocatumque illius habere pater dicitur
et in omni ad hunc tunc archiepiscopi
pater dicitur eorum ut fidei dicitur
et eorum populo archiepiscopi archiepiscopi
dicitur archiepiscopi. Et usque ad hunc sub
ipsius dicitur tunc defensionem collat sur
miam archiepiscopi pro archiepiscopi eorum archiepiscopi
at die uocatum filius dicitur dicitur pater
mante. In qua felix archiepiscopi dicitur
archiepiscopi dicitur. Et populum archiepiscopi
nunc ut nunc dicitur. at quoniam cum fide
quam archiepiscopi ingratum amplectamur.

